

**Кодекс адміністративного
судочинства України з
постатейними матеріалами
практики Європейського суду
з прав людини,
Конституційного Суду
України та Верховного Суду**

У виданні з огляду на структуру Кодексу адміністративного судочинства України систематизовано практику Європейського суду з прав людини, Конституційного Суду України, Верховного Суду у справах про адміністративні правопорушення.

Видання розраховано на працівників Національної поліції України, Державного бюро розслідувань, Служби безпеки України, суддів, прокурорів, адвокатів, контролюючих та інших державних органів, викладачів і наукових працівників, аспірантів, здобувачів, студентів і курсантів юридичних закладів вищої освіти, а також усіх, хто цікавиться проблемами адміністративно-правової відповідальності у різних сферах суспільних відносин.

Це видання містить QR-коди з посиланням на рішення судів вищих інстанцій.

КОДЕКС АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДОЧИНСТВА УКРАЇНИ

з постатейними матеріалами практики
Європейського суду з прав людини,
Конституційного Суду України
та Верховного Суду

УДК 342.9:347.9](4+477)(094.4)
К60

Укладачі:

Столітній А. В., доктор юридичних наук, професор, Почесний працівник прокуратури України, Інститут СБУ Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого;

Шмаленя С. В., кандидат юридичних наук, Заслужений юрист України, заступник начальника Департаменту організаційно-контрольної діяльності, правового та аналітичного забезпечення Офісу Генерального прокурора.

Кодекс адміністративного судочинства України з постатейними К60 матеріалами практики Європейського суду з прав людини, Конституційного Суду України та Верховного Суду. Станом на 19.12.2024: наук.-практ. посіб. / уклад.: А. В. Столітній, С. В. Шмаленя; Київ: Видавництво «Норма права», 2025. 1604 с.

ISBN 978-617-8306-13-7

У виданні з огляду на структуру Кодексу адміністративного судочинства України систематизовано практику Європейського суду з прав людини, Конституційного Суду України, Верховного Суду у справах про адміністративні правопорушення.

Видання розраховано на працівників Національної поліції України, Державного бюро розслідувань, Служби безпеки України, суддів, прокурорів, адвокатів, контролюючих та інших державних органів, викладачів і наукових працівників, аспірантів, здобувачів, студентів і курсантів юридичних закладів вищої освіти, а також усіх, хто цікавиться проблемами адміністративно-правової відповідальності у різних сферах суспільних відносин.

Це видання містить QR-коди з посиланням на рішення судів вищих інстанцій.

УДК 342.9:347.9](4+477)(094.4)

Видавництво «Норма права» прагне сталого майбутнього для нашого бізнесу, наших читачів і нашої планети. У цьому виданні використано папір, сертифікований FSC® та PEFC™

ISBN 978-617-8306-13-7

© А. В. Столітній, С. В. Шмаленя, 2025
© Видавництво «Норма права», 2025

Шановні колеги!

Науково-практичне видання підготовлено відповідно до останніх змін до Кодексу адміністративного судочинства України станом на 19.12.2024. У ньому відображено актуальні правові позиції Європейського суду з прав людини, Конституційного суду України та Верховного Суду.

Під час створення цього видання опрацьовано понад 12 000 постанов Європейського суду з прав людини, Конституційного суду України, Верховного Суду, колегій суддів Верховного Суду, об'єднаної палати та Великої Палати Верховного Суду. Окрім постанов Касаційного адміністративного суду, процитовано також правові позиції з питань застосування, тлумачення та роз'яснення правових норм Кодексу адміністративного судочинства України, які містяться у постановах Касаційного кримінального суду, Касаційного цивільного суду та Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду. Також увагу приділено окремим думкам суддів відповідних судів.

За наявності тотожних правових позицій, наведених у двох і більше постановах суду касаційної інстанції, перевагу у виданні надано позиціям, викладеним у більш пізніх постановах Верховного Суду (із зазначенням, за наявності, посилань на попередні правові позиції). Водночас пріоритет надано постановам об'єднаної палати та Великої Палати Верховного Суду (з огляду на вирішення останньою виключних правових проблем і спрямованість на забезпечення розвитку права та формування єдиної правозастосовчої практики).

Для зручності читачів науково-практичне видання містить QR-коди з посиланнями на повний текст судових рішень.

Побудова видання відповідає структурі Кодексу адміністративного судочинства України, після певної статті наведено скорочена практика її застосування вказаними судами. Укладачі залишили за собою можливість застосування скорочень, приведення дат у єдиний формат та корегування одруківок та помилок в текстах рішень.

Наприкінці видання для зручності розміщено таблиці використаних судових рішень, окремих думок (наведених за видами документів і в хронологічному порядку) та статей КАС України.

Сподіваємося, що видання стане незамінним у повсякденній практичній діяльності працівників Національної поліції України, Державного бюро розслідувань, Служби безпеки України, суддів, прокурорів, адвокатів, контролюючих та інших державних органів, викладачів і наукових працівників, аспірантів, здобувачів, студентів і курсантів юридичних закладів вищої освіти, а також усіх, хто цікавиться проблемами адміністративного судочинства.

З повагою

доктор юридичних наук, професор,
Почесний працівник прокуратури
Антон СТОЛІТНИЙ

кандидат юридичних наук,
Заслужений юрист України
Сергій ШМАЛЕНЯ

Перелік умовних скорочень

- БК України – Бюджетний кодекс України
ГК України – Господарський кодекс України
ГПК України – Господарський процесуальний кодекс України
ЄСПЛ – Європейський суд з прав людини
ЗК України – Земельний кодекс України
ЗУ – Закон України
КАС ВС – Касаційний адміністративний суд у складі Верховного Суду
КАС України, КАСУ – Кодекс адміністративного судочинства України
КВК України – Кримінально-виконавчий кодекс України
КГС ВС – Касаційний господарський суд у складі Верховного Суду
КЗпП України – Кодекс законів про працю України
КК України – Кримінальний кодекс України
ККС ВС – Касаційний кримінальний суд у складі Верховного Суду
Конвенція – Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод
КПК України – Кримінальний процесуальний кодекс України
КСУ – Конституційний Суд України
КУпАП – Кодекс України про адміністративні правопорушення
КЦС ВС – Касаційний цивільний суд у складі Верховного Суду
МК України – Митний кодекс України
ПК України – Податковий кодекс України
Положення про порядок функціонування окремих підсистем (модулів) ЄСІТС –
Положення про порядок функціонування окремих підсистем (модулів) Єдиної
судової інформаційно-телекомунікаційної системи, затверджене рішенням Вищої
ради правосуддя від 17.08.2021 № 1845/0/15/21
ЦК України – Цивільний кодекс України
ЦПК України – Цивільний процесуальний кодекс України
п. – пункт
п.п. – пункти
пп. – підпункт
ст. – стаття
ст.ст. – статті
ч. – частина
ч.ч. – частини

Зміст

Перелік умовних скорочень	4
РОЗДІЛ I. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ	11
Глава 1. Основні положення	11
Глава 2. Адміністративна юрисдикція	235
§ 1. Предметна юрисдикція	235
§ 2. Інстанційна юрисдикція	353
§ 3. Територіальна юрисдикція (підсудність)	365
Глава 3. Склад суду. Відводи.	370
Глава 4. Учасники судового процесу	391
§ 1. Учасники справи	391
§ 2. Представники	452
§ 3. Інші учасники судового процесу	482
Глава 5. Докази та доказування	488
§ 1. Основні положення про докази	488
§ 2. Показання свідків	536
§ 3. Письмові докази	539
§ 4. Речові докази	542
§ 5. Електронні докази	542
§ 6. Висновок експерта	544
§ 7. Висновок експерта у галузі права	550
§ 8. Забезпечення доказів	551
Глава 6. Процесуальні строки	555
Глава 7. Судові виклики і повідомлення.	630
Глава 8. Судові витрати.	644
Глава 9. Заходи процесуального примусу	701
Глава 10. Забезпечення позову	704
РОЗДІЛ II. ПОЗОВНЕ ПРОВАДЖЕННЯ	747
Глава 1. Письмові заяви учасників справи	747
§ 1. Заяви по суті справи	747
§ 2. Заяви з процесуальних питань	771

Глава 2. Відкриття провадження у справі	772
Глава 3. Підготовче провадження	803
Глава 4. Врегулювання спору за участю судді	813
Глава 5. Відмова позивача від позову. Примирення сторін	817
Глава 6. Розгляд справи по суті	819
§ 1. Загальні положення	819
§ 2. Відкриття розгляду справи по суті	825
§ 3. З'ясування обставин справи та дослідження доказів	832
§ 4. Судові дебати та ухвалення рішення	842
Глава 7. Фіксування судового процесу	844
Глава 8. Зупинення і закриття провадження у справі. Залишення позову без розгляду	848
Глава 9. Судові рішення	875
Глава 10. Розгляд справ за правилами спрощеного позовного провадження	951
Глава 11. Особливості позовного провадження в окремих категоріях адміністративних справ	960
§ 1. Розгляд окремих категорій складних справ	960
§ 2. Розгляд окремих категорій термінових адміністративних справ	1030
§ 3. Розгляд типових та зразкових справ	1201
РОЗДІЛ III. ПЕРЕГЛЯД СУДОВИХ РІШЕНЬ	1206
Глава 1. Апеляційне провадження	1206
§ 1. Апеляційна скарга	1206
§ 2. Відкриття апеляційного провадження	1273
§ 3. Апеляційний розгляд	1314
Глава 2. Касаційне провадження	1340
§ 1. Касаційна скарга	1340
§ 2. Відкриття касаційного провадження	1373
§ 3. Касаційний розгляд	1378

Глава 3. Перегляд судових рішень за нововиявленими або виключними обставинами.	1416
РОЗДІЛ IV. ПРОЦЕСУАЛЬНІ ПИТАННЯ, ПОВ'ЯЗАНІ З ВИКОНАННЯМ СУДОВИХ РІШЕНЬ В АДМІНІСТРАТИВНИХ СПРАВАХ	1463
РОЗДІЛ V. ВІДНОВЛЕННЯ ВТРАЧЕНОГО СУДОВОГО ПРОВАДЖЕННЯ.....	1505
РОЗДІЛ VI. ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ	1508
РОЗДІЛ VII. ПЕРЕХІДНІ ПОЛОЖЕННЯ.....	1509
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	1520

Розділ I ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Глава 1 Основні положення

Стаття 1. Призначення Кодексу адміністративного судочинства України

1. Кодекс адміністративного судочинства України визначає юрисдикцію та повноваження адміністративних судів, встановлює порядок здійснення судочинства в адміністративних судах.

Національна судова практика

ПОСТАНОВА КАС ВС ВІД 21.05.2020, СПРАВА № 286/4145/15-А

<https://reestr.court.gov.ua/Review/89353036>

<...>

71. ...процесуальні норми є вторинними порівняно з матеріальними, оскільки призначення перших полягає в забезпеченні реалізації других...

<...>

Стаття 2. Завдання та основні засади адміністративного судочинства

1. Завданням адміністративного судочинства є справедливе, неупереджене та своєчасне вирішення судом спорів у сфері публічно-правових відносин з метою ефективного захисту прав, свобод та інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб від порушень з боку суб'єктів владних повноважень.

Практика Європейського суду з прав людини

СПРАВА «ГУРЕПКА ПРОТИ УКРАЇНИ» (CASE OF GUREPKA V. UKRAINE)
(ЗАЯВА № 61406/00, РІШЕННЯ ВІД 06.09.2005,
ОСТАТОЧНЕ ВІД 06.12.2005)

<https://minjust.gov.ua/files/general/2024/08/29/20240829144821-35.pdf>

<...>

45. Суд зауважує, що це не його завдання діяти в якості апеляційного суду або, як іноді кажуть, в якості суду четвертої інстанції щодо рішень національних судів. Роль саме останніх полягає у тому, щоб тлумачити та застосовувати положення норм національного матеріального та процесуального права. Більше того, національні суди знаходяться у кращому становищі щодо оцінки достовірності свідчень свідків або важливість доказів щодо питань у справі (див. серед багатьох інших the Vidal v. Belgium judgment of 22.04.1992, Series A N°. 235-B, pp. 32–33, § 32; the Edwards v. the United Kingdom judgment of 16.12.1992, Series A N°. 247-B, § 34).

<...>

55. З огляду на свою усталену прецедентну практику, Суд не має сумніву, що в силу суворості санкції дана справа за суттю є кримінальною, а адміністративне покарання фактично носило кримінальний характер з усіма гарантіями ст. 6 Конвенції, та, відповідно, й ст. 2 Протоколу N° 7 до Конвенції (див. Engel and others v. the Netherlands, judgment of 08.06.1976, Series A N°. 22, §§ 82–83; Öztürk v. Germany, judgment of 21.02.1984, Series A N°. 73, §§ 48–50; Escoubet v. Belgium judgment [GC], N°. 26780/95, § 32, ECHR 1999-VII; Ezech and Connors v. the United Kingdom [GC], N°s. 39665/98 and 40086/98, ECHR 2003-X).

<...>

59. Суд нагадує, що Договірні Сторони мають широкі межі розсуду в оцінці того, як має реалізовуватися право, передбачене ст. 2 Протоколу N° 7 до Конвенції. У деяких країнах від особи, щодо якої винесено рішення про адміністративне правопорушення та яка бажає оскаржити це рішення, іноді вимагається отримати дозвіл на це. Однак будь-які обмеження, що містяться у національному законодавстві стосовно права на перегляд мають за аналогією з правом доступу до суду, висвітленому у п. 1 ст. 6 Конвенції, переслідувати законну мету та не порушувати цього права (див. Krombach v. France, N°. 29731/96, § 96, ECHR 2001-II). Суд також наголошує, що для того, щоб бути ефективним, засіб захисту має бути незалежним від будь-якої дискреційної дії державних органів та має бути доступним для тих, кого він стосується (див. Kucherenko v. Ukraine (dec.), N°. 41974/98, 04.05.1999).

<...>

**СПРАВА «ПРОНІНА ПРОТИ УКРАЇНИ» (CASE OF PRONINA V. UKRAINE)
(ЗАЯВА N° 63566/00, РІШЕННЯ ВІД 18.07.2006,
ОСТАТОЧНЕ ВІД 18.10.2006)**

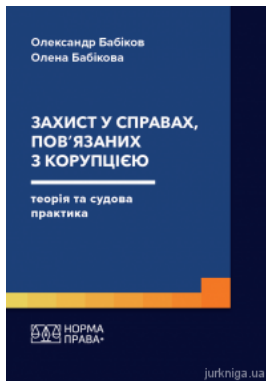

<https://minjust.gov.ua/files/general/2024/09/08/20240908232315-63.pdf>

<...>

25. У цій справі заявниця зверталась до національних судів з вимогою вирішити її спір щодо пенсії з органами соціального забезпечення. Заявниця посилалася, зокрема, на положення ст. 46 Конституції, заявляючи, що її пенсія не повинна бути нижчою за прожитковий мінімум. Однак національні суди не вчинили жодної спроби проаналізувати позов заявниці з цієї точки зору, попри пряме посилення у

Книги, які можуть вас зацікавити

Захист у справах,
пов'язаних з корупцією:
теорія та судова
практика

Політична психіатрія

Перейти до галузі права
Адміністративне право

[Перейти на сайт](#) →